

הלכות שבת סימן שמא שמב

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ב]

פרש, היום⁽⁶⁾ וכו', דרך זה הוא מזהה בשבת.

אשתו בשבת כשאינו בהם משום צורך השבת, הרי אף אם יחכה עד לאחר השבת תוכל האשה להתיר את נדרה על ידי חכם, ותייר, שכיון שאין אדם רוצה שתתבזה אשתו על ידי התרת החכם, התייר חכמים לבעל להפיר את נדרה (וראה פמ"ג משב"ז ס"ק א).

ונערה מאורסה ששמע אביה מנדרה והפיר לה, כתבו השלמי נדרים (נדרים עז, א) והתוספות שבת (ס"ק ב), שצריך להודיע גם למי שמאוס לה, בין שהיה היא שאביה וארסה צריכים להפיר את נדרה באותו יום.

(12) ואם קיבל שבת מבעד יום ורצה להפיר קודם שחשיכה נדר ששמע ממנה קודם שקיבל שבת, כתב הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה ס"ק ג) שמסתבר שלענין זה נחשב כערב שבת ויכול להפיר, והוסף, שצ"ע קצת, שאולי כיון שכבר קיבל עליו שבת נחשב זמן זה עבורו כלאחר יום שומעו ואינו יכול להפיר את נדרה.

(13) ואם שמע את הנדר מבעד יום ורצה להפיר לה בין השמשות של אותו היום, כתב הפמ"ג (ס"י שמב א"א בסופו, ובראש יוסף שבת מו, ב) שאינו יכול להפיר את נדרה, משום שזמן הפרת הנדר הוא עד שקיעת החמה, מאידך, בספר כנוי נדרים (י"ד ס"י ר"ל סכ"א) ובספר נדרים זריזין (נדרים עז, א) כתב, שלמעשה צ"ע.

[משנ"ב ס"ק ו]

גם כן מתיירין לו כדי שלא יעבר על נדרו⁽¹⁴⁾.

(14) ואף שגם אם יעבור על שבועתו יכול הוא לאחר מכן להישאל עליה ולהיפטר וכמבאר בשו"ע י"ד ס"י ר"ל ס"ב, תירץ התהלה לדוד (ס"ק ג), שכיון שלכתחילה אסור לעשות כן, התייר לו להישאל על שבועתו בשבת.

[משנ"ב ס"ק ח]

ועין לעיל בסימן שו במושגה ברוךה סעיף קטן נא⁽¹⁵⁾.

(15) שם כתב, שאף שמשמע ברמ"א שם (ס"י) שרק חרמי ציבור מתירים בשבת, מ"מ יש מהראשונים (הובאו בב"י כאן) שסוברים שאף חרמים שהחרימו הציבור ליחיד מותר להתיר בשבת, כיון שבמזמור החול לא יוכל היחיד לקבץ בקלות את הקהל כדי שיתורם לו, וסיים שכך צידדו האחרונים להלכה.

סימן שמב

בין השמשות מתיר לעשות דברים שאסרו חז"ל משום גזירה

[משנ"ב ס"ק א]

בסימן תט סעיף ג בשלחן ערוך⁽¹⁾ וכו', מלאכה גמורה דאורייתא⁽²⁾ וכו', אף שהוא לצורך מצוה⁽³⁾ וכו', ואפילו אם רק הצורך קבלו עליו⁽⁴⁾ וכו', אפילו לקבר מצוה, אם לא על ידי עבד גלול⁽⁵⁾.

(1) שכתב שם, שאם נתן עירובי תחומין על גבי צמחים שהתחילו להתקשות אך עדיין הם רכים ונוח לקטום מהם, אינו נחשב עירוב, כיון שעירוב צריך להיות מונח במקום שיוכל לקחתו ממנו בבין השמשות, וכאן אינו יכול ליטלו שמא יקטום מהצמחים, ואף שאיסור זה הוא רק משום 'שבות', ביאר במשנ"ב שם (ס"ק יב) ובשעה"צ שם (ס"ק יב) בשם המגיד משנה, שמימי גזרו כאן, כיון שהצמחים רכים, וקרב הדבר שיבוא לידי איסור תורה של קוצר.

(2) אמנם בשעה"צ לקמן (ס"י שמש ס"ק ב) כתב, שהגרי"א והאור זרוע כתבו שדעת רש"י (עירובין לג, א) להקל בזה, ומימי סיים בשעה"צ שלא כדאי להקל בדרך, כיון שהשו"ע סתם להחמיר בזה, וגם הרא"ש והמרדכי כתבו להחמיר בזה כדעת התוס' בעירובין (לד, א ד"ה ואמאי), ולהוליק חפץ בין השמשות פחות פחות מארבע אמות ככרמלית, שאיסורו מדרבנן, שבאופן זה יש שתי סיבות להקל, כתב לקמן (ס"י שמש ס"ק יט) שדעת הט"ז והאליה רבה להקל בזה, והוסף שלפי המבואר כאן שלא התירו שבות בבין השמשות כי אם לצורך מצוה או המשך במילואים עמוד 69

(6) ומי שאכל בשבת ולאחר מכן נדר שלא יאכל עוד בשבת זו, כתב הצפנת פענח (פ"ז מהל' שבועות ה"ז) שאין מתירים את נדרו בשבת, והביא ראיה מדברי המפרש (נדרים עז, א ד"ה נדרה), וכן כתב בשו"ע שואל ומשיב (מהדורא שתינאה סוף ס"י כא) לענין הפרת הבעל את נדרי אשתו, שאם נדרה האשה לאחר שכבר אכלה בשבת, אין זה עניני נפש, ואין בהפרת נדרה משום צורך השבת, כיון שאין דו"ב לאכול כל יום השבת.

(7) המקור לדין זה, כתב המג"א (ס"ק א) מדברי התוספות (עירובין ל, ב ד"ה אלא), שכתבו לענין עירוב תחומין בין לנזיר, שכיון ששתיית יין נחשבת כצורך השבת, ויכול הנזיר להישאל על נזירותו לצורך כן, מותר לו להשתמש בין לצורך עירוב תחומין, וביאר המחצה"ש (שם), שאף שהתוספות לא כתבו כן אלא על יין, מ"מ הוא הדין בבשר, שכשם שמצוה לשחות יין בשבת כך מצוה לאכול בשבת בשר, וכן כתב השו"ע לעיל (ס"י ר"ב ס"ב) שיש להרבות בשבת בבשר ובין כפי יכולתו [וראה מה שכתבנו שם (ס"ק ה)].

[שעה"צ ס"ק ח]

וקסמבא דהוא הדין שער דברים שדרך לעצב בהם השבת⁽⁸⁾.

(8) וכן אם נדר שלא יאכל מן הדת שרגילים לאכול בשבת, כגון חלה וכדו', כתב בשו"ע יחודה יעלה (ארי"ח ס"י נה) שאף על פי שבאפשרותו לאכול פת רגילה כמו שרגיל לאכול בימות החול, מ"מ מותר להתיר את נדרו בשבת, שכיון שפת זו נעשית במיוחד לכבוד שבת ולהתענג בה, וראי שנתחבת אכילתה כצורך השבת.

וכן אם נדר שלא ילמד בשבת או שלא יטייל, כתב המקור חיים (קיצור הלכות ס"א) שאפשר להתיר את נדרו בשבת.

[משנ"ב ס"ק ג]

והוא הדין אב לבתו נערה⁽⁹⁾ וכו', ואומר לה טלי ואכלי טלי ושתיי⁽¹⁰⁾.

(9) ובגדר יערה"ז כתב לקמן (ס"י תקעא ס"ק ה), שהוא עד שתגיע הבת לגיל י"ב שנים וששה חרשים, ואפילו בשנה מעוברת כיון שעברו ששת החדשים נחשבת הכת כבוגרת, ומאי והלאה אין הכת ברשות אביה ואין הוא יכול להפיר את נדרה.

(10) אבל בהתרת נדרים בשבת לשאר אנשים, כתב המאירי (נדרים עז, א) שיש לומר בדרך שאומרים בחול, כיון שהלשון 'טלי ואכלי' אינה שייכת אלא באב או בבעל שהבת או האשה ברשותם, וכיון שמבטלים את הנדר בלבם, יכולים לומר להן בדרך ציווי שיאכלו.

ובטעם שיניי הלשון מחול לשבת, כתב הלכות (י"ד ס"י ר"ל סכ"ד) שהוא משום כבוד השבת, שלא להתיר נדרים בשבת באותה הלשון שעושה כן בימות החול. ובחידושי רבינו אברהם מן הדור (נדרים עז, ב) כתב, שבלשון 'טלי ואכלי' יש משום כבוד השבת, שהרי נתן את המאכל לפניו או שאומר לה שתאכלנו לכבוד השבת, והוסיף, שודאי שמועילה לשון זו גם בימות החול.

וכן לענין נוסח ההפירה בשאר הנדרים שמיפר הבעל לאשתו או האב לבתו בשבת, כתב הפתח הדביר (ס"ק ג, הובא בכף החיים ס"ק ח) שלטעם הלבוש (שם) יש לשנות ולא לומר את הנוסח שאומר בחול 'מופר לך', אלא יאמר 'לכי למקום ההוא' או 'עשי כך וכך'.

אבל כשחכם מתיר נדרים בשבת לשאר אנשים, כתב הפתח הדביר (ס"ק ד) שאין צריך לשנות את לשון ההתרה לכבוד שבת, כיון שאין מתירים נדרים אלא לצורך השבת, כגון אכילה ושתיה וכדו', ואם כן בזה עצמו ניכר יותר כבוד השבת, ואין צורך לשנות את הנוסח.

[משנ"ב ס"ק ז]

עוד לקפירם⁽¹¹⁾ וכו', היום בלכר⁽¹²⁾ וכו', אלא קדם הלילה⁽¹³⁾.

(11) והקשה בחי' הר"ן (שבת קמ, א), מרע מותר לבעל להפיר את נדרי

הלכות שבת סימן שמא שמב

באר הגולה קצג

ב שם בצ"א ונפשו
ג משנה שם ד שם
בצ"א ונפשו
ה הלכות ונפשו
ו הנפשו ונפשו

לשמות, *באף-על-פי שהנה לו פנאי להתיירם קדם השבת. *אכל הבעל יכול להפר (ג) נדרי אשתו
ואפילו שאינם לענין השבת. מפני שאם לא נפר לה היום לא יוכל (ד) עוד להפירם: ב ה"מ
שנשבע לעשות מלאכה פלונית עד זמן פלוני *ולא נודמן לו לעשותה עד יום האחרון של אותו
זמן, ואותו יום (ה) בא בשבת (ו) ונש לו פתחים להתייר נדרו, נשאלין (ז) אפילו בשבת: ג ינהגו
להתייר (ג) תרמי הקהל בשבת אף-על-פי (ח) שאינם לצורך השבת (וענין לעיל סוף סימן עו):

שמב בין השמשות מחר לעשות דברים שאסרו חז"ל משום גזירה, וכו' סעיף אחר:

א (א) *כל הדברים שהם אסורים מדברי סופרים לא גזרו עליהם (ב) *בין השמשות (וענין לעיל סימן רסא וסוף

באר היטב

כתב, אפילו מלבוש הצריך היום שרי: (3) תרמי. כתב בכנה"ג: נדוהו בחלום, עשינו מעשה והתירו בשבת, ע"ש:

באר הגולה

שלא על-מנת להפיר, וכן מוכח בפרי הדש יורה דעה סימן קיח דקורע על-מנת להפיר
חוב ללבי שלמה, ובתוס' השיג עליו בנשמת-אדם קלל כט בזה, ולא נשאר לנו כי אם
לבאר סברת רש"י בדף מח דכתב דפוחת בית הנצאר בשבת חייב הוא משום מכה
בפשוט, דכשני לה מנא, ולמה לא כתב משום קורע על-מנת להפיר? ונראה לי
דסברתו הוא, דלא שיק שם קורע כי אם בשוהא מקלקל בעת הפעולה אלא שהוא
מכונן בשביל איזה תועלת, וכענין שכתב במשכן שזרעה נשפלה בה ורמא מורעין בה
והסריץ אותה, שהקריעה מקלקלת את הקריעה ביהמה, אלא שעל-ידיה יוכל אחר
כך להפירה, ומכלל זה קורע בתחתית ועל מוחו דהקריעה מקלקלת התחת, אלא שנסבב
הקורע על-ידיה וכו', לאפוקי בפוחת בית הנצאר בשבת דכשני לה מנא בנקרע זה
על-ידי הפתחה גופא, אין חל על זה שם קורע כלל, וחוב על זה משום שם אחר
דחייב מכה בפשוט שהוא שוף בכלל גמר מלאכה, וכן מוכח שם בנקרע בנקרע
דמשנה לה בנדרא מחקא עם הדין דאין נוקטין מוכין לחתום הבר, וכי חייב דשם השם
משום מכה בפשוט חייב נמי בזה, וגם הנמכרים חל זה, אלא דאילו לשבתה בפרק
כב דין כג, עין שם, וזה הנדרא לענין דעתא חטאים של רש"י ושל אחר פוסקים דכתבו
משום מכה בפשוט, וכן כתב השלחן-ארבעה בסימן שיו סעיף ג, ואין סתירה לזה
מסעיף זה, וענין במגורא-אבותם סימן שיו סעיף קטן י' שדחה דברי העלית-שבת שכתב
בפוחת בית הנצאר דחייב הוא משום קורע, ולפי מה שפירשנו הדין עם המגורא-אבותם
בפוחת בית הנצאר אכל לא בכל עניני קורע, ובמה שכתב המגורא פה הבכל קורע על-
מנת להפיר חוב: (ס) * ונחב, ענין במשנה בירושלמי במה שכתבתי דלקרע מחדש דפין
וכו', וענין בפריי-מגדים דמשפט מדברי המשנים קורע על-מנת להפיר הוא, ודקדקתי
שאין צורך לזה, דמלאכה כזו הוא נקלל בשם מכה בפשוט, וידוע דנדרן של
האגוד-ספרים לצון ולחמץ לבסוף כל הדפין המגוראין זה לזה, ועין במה שפירשנו
למשלה בשבת רש"י, דהיכי דהתקון נעשה מכה בעת הפעולה אין זה בכלל קורע
רק בשם תקון מנא דהוא מכה בפשוט, וכדפירש רש"י בדף מה, עין שם, ובירדאי
בענינו גס' חייב הוא, וכן כתב בספר תפארת יצחקא דנש בזה משום תקון קנא,
ואפשר דגם הרמב"ם מודה בענינו דנש בזה משום גמר מלאכה, ובמה שכתבנו
בתחלה, ובפוחת בית הנצאר כבידא לה וצדוין אין זה גמר מלאכה:
* אף-על-פי שהיה לו פנאי להתיירם, ומסתמא דלכתלה יסורים בקרב
שבת, אף דבידעבר אין קונסין אותו בשביל זה: * ולא נודמן לו וכו'.

אכל אם אפשר לעשות מערב-שבת צורך לעשות מערב-שבת כדי שלא יצטרך
להתייר לו בשבת ומה"ש ע"ש. ומכל מקום נראה לי דבידעבר מהייר לו בכל
פני ואף שלא היה לו לעשות כן, ודומא דרש"י דמתיירין לו אף-על-פי שיהיה לו
פנאי להתייר מערב-שבת, ולא נקט ילא נודמן וכו' רק משום דלכתלה אס
נודמן לו מקדם אסור לו להתירש לעשות ולקמף על סוף שיחיד לחמר:
* בין השמשות. ענין בשם"ס בפרקא דקנא-אבותם, ובספר בית-מאיר הוכיח דאין
א (א) *כל הדברים שסופרים גזרו דברים שאסרו מדברי סופרים ונזרי עליהן בין-השמשות אף לצורך מצוה, כגון
המבאר לקמן בסימן תט סעיף ג בשלחן-ערוך⁽¹⁾, וכן להעביר פחות פחות מארבע אמות, וכן שמוכא שם בבי"א-אבותם בשם הרב המגיד,
(א) והשם, משום דהם קרובים לבוא לידי מלאכה גמורה דא"ריתא⁽²⁾ גזרו בהם טפי וכן הרבה פוסקים סוברים דאין מערבין ערובי-תחומין בין-
השמשות אף שהוא לצורך מצוה⁽³⁾, (3) וכן מלאכה שאינה צריכה לגופה חמור משאר אסור דרובן ואסור בכל גווי בין-השמשות, אף אם נקא
דעצם אסורו היא דרבנן, וכל-שכן דלחמץ⁽⁴⁾ היא דאורייתא. ודע, דכל סעיף זה לא מיר' בשקבל עליי שבת, אכל אם קבל עליי שבת ונגזר
על-ידי מ'מזוז שיר ליום השבת או לכה דודי' בזמנא, מבאר לעיל בסימן רסא שאפילו היא מבע"ד יום, ואפילו אם רק העבור קבלו עליה⁽⁵⁾,
שאו חל עליי שבת בעל-פירח, אסור לו לעשות כל שבות בעצמו אפילו לדבר-מצוה, אם לא על-ידי עבד-גלילי⁽⁶⁾: (ב) בין השמשות⁽⁷⁾.

שער העירון

(א) שייך לעמוד הקודם.
(ג) דאם לגמרי, אין חל הנדר כלל, דנדר-שנא הוא: (ד) ומסתמא דהוא הדין שאר דברים שדורף לעצם פהם השבת⁽⁸⁾, וענין באליה רבה בשם רש"י
שמוכח מדבריו, וענין בפריי-מגדים דמשפטאם אס נדר מאכילת איזה מין פירות או משקה: (5) דשם משמע דתלוי בזה שהוא ענג שבת, ובסימן רצ מבאר
דלמאן דרגיל בזה הוא בכלל ענג, וענין בפריי-מגדים: (1) אחרונים: (2) תוספת-שבת: (3) הפגיד-משנה בשם הרשב"א: (5) פריי-מגדים באשלי-אבותם,

הַלְבוֹת שַׁבַּת סִימָן שֶׁמֶב

סימן שז), יִהְיֶה שְׂמֵיחָא וְשֵׁם דְּבַר מַצָּה אוֹ דְחָק. בַּיָּצֵד, *מִתֵּר לוֹ בֵּין הַשְּׂמֵשׁוֹת לַעֲלוֹת בְּאֵילָן אוֹ לְשׁוֹט עַל-פְּנֵי הַמַּיִם לְהֵבִיא לְחֵלֶב אוֹ שׁוֹפָר, (ג) *בֶּן מוֹרִיד מֵהַאֵילָן (ד) אוֹ מוֹצִיא מֵהַכֶּרְמֶלִית עֲרוֹב שְׂעִשְׂעָה. (ה) *⁷בֶּן אִם הִיא טָרִיד (ו) וְנִחְפֵּז לְדָבָר שֶׁהוּא מְשׁוּם שְׁבוֹת, *מִתֵּר בֵּין הַשְּׂמֵשׁוֹת, וּמִטַּעַם זֶה מִתֵּר לִזְמַר בֵּין הַשְּׂמֵשׁוֹת לְאִינוֹיִהוּדִי לְהַרְלִיק לוֹ (ז) גַּר בַּשְּׂפַת:

ב טור מקא וצורבין
דאין מערבין תחומין
אקא לדבר מקוד, וכן
קרב קרב תפיד
בפרק כד בשם
המפלישין ג צורבין
שם ד הרמב"ם שם

פאר דיטב

נר והיה לה כצנף גדול, וְיִי סִימָן רֹסָא סִיָּק ג' מִשִּׁישׁ. וְקָתַב הַמָּא: רצ"ע אס כְּמוֹרִישׁ בַּהִישׁ נְמִי לֹא קָנְרֵי מִשְׁוֹם שְׁבֻחַת, דְּלֹאֲנִי אֶפְקִי יוֹמָא מְעִירִי יוֹמָא, דְּמִסְכָּמָא לֹא שְׁקֵחַ קְדֻשָּׁה, ע"ש:

(ט) וְתָקַדַּד. ואם לא יעשה בן יהיה לו צער, כה"ג התיירו לו שבה"ש. וְתָקַדַּד בְּשִׁמְלָה בְּתַשְׁבֵּה סִכּוּן מִן בָּשָׂם גָּדוֹל א' שְׁהוּדָה לומר לא יגדלהו ב' כה"ש להדליק נר של יארצייט, דהמקנה שנהגים באותו

בְּאוֹר הַלֵּכָה

ומה כמבאר לעיל בסימן רסא, עין שם¹⁰. ועין במגדאדברתם שנסתפק
בבית השמשות של מוצאי־שבת, דאפשר דהשלחן ערוך מורי רב
בערב־שבת, ושאי אפוקי יומא מעייל יומא, דמספקא לא פקעה
תורה, ובמייאדם כתב להתמיר, ועין באור הלכה שהבאנו דהבית
מאיר הכריע דמדינא אין חילוק, ואף במוצאי־שבת בין השמשות מתיר
שבות לצורך מצוה וכן בכרפ"ו סוף פתב פן בשם רש"א ק"ב י"ד
דערוכין, דשנה בין השמשות של מוצאי־שבת עם בין השמשות
דערב־שבת, ומכל מקום למעשה פתב דיש להתמיר במוצאי־שבת¹¹
משום דאין אנו בקיאים בזמן בין השמשות מתיר מתחיל הזמן שאינו
נתיי יום. ועין באור הלכה: (ג) וכן מוריד מהאילן וכו'. ותשיב
צורך מצוה אף שאין צריך לזה עשה כל־כך בשבת, משום דמתחלה
אין מערבין ערוב־תחומין אלא לדרב־מצוה, ואם יהיה אסור להורידו
ולהביאו אצלו לא תחול ערוב, והלכך צורך מצוה היא¹²: (ד) או
מוציא מהקמלית וכו'. וצוה לומר, והוא התפנן לקנות שביטה
ברשות הרבים או ברשות היתיד הסמוך אצל הקמלית, ואם לא
יהיה רשאי בין השמשות, שהוא זמן חלות ערוב, להוציא מהקמלית
להביאו אצלו, לא תחול ערוב, ולכן שרי: (ה) וכן אם היה טרוד
וכו'. בא לפרש בזה האי 'או דחק' שכתב לעיל, (ג) דהיינו אם היה
טרוד ונחפז לזה, (ד) דאז מן הסתם נצרך לו צורך הרבה וישעת הדחק
היא, ולכן הותר לו. ועין בבאור הגר"א סימן רסא שמשמע מזה,
שמה שממיר הרמב"ם מפני שהוא טרוד ונחפז הניי (ס) כשהוא שעת
הדחק גדול, כגון שרוצה לערב מפני שהוא טרוד ונחפז לברח מפני
פוחי, בזה שוה הענין לדרב־מצוה והתירו שבות בין השמשות¹³, דהיינו
אצלו כשהערוב מנח על האילן או בקמלית: (ו) ונחפז. עין מה
שכתבנו בסימן רסא במשנה ברורה סעיף קטן טז בשם רש"ל¹⁴: (ז) נר
בשבת. האי 'בשבת' (ו) וצוה לומר, שצולק מתוך בין השמשות
לצורך שבת¹⁵, אצל אם מבקשו שצולק אחר־כך בשבת גופא, זה אסור
(ז) אפלו אם בקשו מבעוד יום, וכמבאר לעיל בסימן שז סעיף ב.
ולאו תוקא לצורך סעודה מתיר המטבח, דהוא הדין אם מבקשו
שצולק בחצר ששני שם גספני (ח) יש להקל:

חלוק בקזה, עין שם, ומה שחביא השג'אברקתם מסימן שפי ד'טחמירין באפוקי
י'מא^ז, קבת דאין ראיה, דהתם דוקא בקלם ונקדש ש'אפורי דאונקתא, תסם אמרינן
דבהנצט היום מספקא לא חלה קדשה, אכל באפוקי י'מא, מספקא לא פקעה,
אכל באסור דרפון מקלינן לעולם; ומתא הסימן חסב לענין תצנית⁸ אין ראיה,
דהתם האסור רק משום נהנהג, דהקטירו ביה השמשות משום דאין בקיאיין בו
אכל לא מעצם חדין [ובתנ"א וכן בספר קרבן נתנאל דעתם דמדינא הכי הוא,
משום דהא קמא לן דלחזקא הלכה כרבי יוסי, ואם כן לדידה לא הוי אפילו ספק
לזה קלם, ויתר קלי לא מקלינן לומר דספקא מטר ונלכה כרבי יהודה, דגם זה
הוא ספק], עד כאן עקר דברי רבי מאיר, ובאמת גם בריב"ם משמע כן דבין
השמשות דמזא"י שבת ופי מטר, הנה לשונה: של דברים ש'אסורין משום שבת
לא גורי צליקן ביה השמשות, אלא בעצמו של יום אסורין אכל ביה השמשות
מקטיר, והוא שיהיה שם דבר מצוה כבי: ודקדק בלשנו בעצמו של יום, הרי
מפרש דוק בעצמו של יום ד'אסורי דבאי גורי על השביתין, וכן הביא בספר ברי"ם
יוסף בשם הרשב"א על ערובין קתב"ד [ונדע, דלדעת השלחן ערוך לציל בסימן
רסא, קל זמן ביה השמשות הני אפילו אם נקל גם בבין השמשות דרבי יהודה, הוא
רק לערך י"ג מינוט² קדם צאת הנוכבים], אף על זה בידוע לנו שכבר הגיע זמן
ביה השמשות, אכל כספק אם הגיע זמן ביה השמשות כדאי אסור ודקספ חסרון
דיצה לאו ספק הוא, כמו שקבב הסרינגים בסימן רסא, והנה לפי המבאר
בגמרא, והעתקנו לעיל בסימן רסא, ביה השמשות דרבי יהודה מתחיל אחר
השקיעה, ובין השמשות דרבי יוסי מתחיל אחר ביה השמשות דרבי יהודה, והוא
זמן מועט מאד וסמוך לצאת הנוכבים ממש, וזמן לציל בסימן רסא בבאר הלכה
ש'אסורין, דהן ש'אין מקלינן בשביתין ביה השמשות, מאן יאמר ש'אין קלי דהן
קלות בבתי דורי, ש'אסור דרבי יהודה ד'אסור ש'אין הוה ביה השמשות, ואמר דהן
נחפס כרבי דלא גורי או על שבת, דלמא לא מקלינן כמזא"י שבת אלא בבין
השמשות דרבי יוסי, אכל הלא מקדם כמבאר לה לפני יוסי דיום ודאי הוא, והלא
מוכח שם בגמרא ל"ד דצריך למייל לחמרא ונאפלו לענין חרופה דרפון, כמו
ש'אסור הנוספות שם, ורעין מה שכתב הגר"א [והקרבן נתנאל לענין תצנית: ואולי
דשביתין קלא כנה, וצריך עיון, ועל"פ ר'אה דמזא"י שבת יש להקמיר עד סמוך
לצאת הנוכבים, ש'אין הוא ביה השמשות דרבי יוסי זמן מועט מאד מאד, וכן בספר
ביח"מאיר גופא מפי' דמלך מקום לש להקמיר עד צאת הנוכבים משום דאין אנו
בקיאיין בזמן ביה השמשות ונחפס שלא הוקירו ביה השמשות דרבי יוסי, משום
הוא זמן מועט מאד, כמבאר לעיל ברי"ם בבאר הלכה, צל"פ לא חל להקצין:]
* נקב"ר לו בין השמשות, עין ברי"ם גמ' ש'אין ש'אין, מאי טעמא מטר לא זמן בין
השמשות כעריב שבת, למה לא יהיה אסור בו מעט משום חסרון תוספת צריך להוסיף
חל על הפוסק למאן דאמר דהוא מדאוריתא, עין שם. ואולי באמת לא כל ברי

הַשְׁמִיטוֹת הַקִּדְרוֹת, אֲלֵא מִטַּע הַסִּמְפֵּר לְלִילָה אֲחֵר שְׁלוֹשׁ הַסּוּסוֹת: 16. * וְכִן אִם הָיָה טָרֵד וְתַחֲפוֹ וְכוּ'. זֶה הַחֲלוֹן הוּא מִעֵתָּה מְלֻכָּה בָּם, וְשֵׁם אֵימָה 'טָרֵד וְתַחֲפוֹ' וְנִצָּר לֹדֶר שֶׁהוּא מִשְׁמֵשׁ שְׂבִיתוֹ, וְצִין בְּאֲחֵרוֹנִים וּבְמִלְשָׁה בְּרִיחַ אֵת בְּאִיר דְּבָרָיו, וּבְאֵמֶת אַחֵר כֵּל זֶה אֵין הַחֲלוֹן מְקַדֵּק יָמָה; (וְהַכּוֹן שֶׁפָּרִישׁוֹ הוּא כְּמוֹ שֶׁרָמַז עַל זֶה הַגִּרְיָא בְּסִימָן וְסֵא שִׁירָה בְּ, שֶׁכְּמִבְּיָם מִן כּוֹה לִמֵּךְ שֶׁשְׂבָחָה בְּסִימָן טַטוּ שִׁירָה א' וְשֵׁם הָאֵם בְּיָמֶיךָ מִעֵתָּה מִלְשׁוֹן הַרְבֵּעִים פָּרָה וּ מְלֻכָּה עֲרֻבִין) שֶׁאֵין מְקַרְבִּין אֵלָּא לְרִבְרִימָה אוֹ אִם הַצָּרָה לְבִתָּה מִפְּנֵי עוֹבֵד אֲדוֹלָהִים וְכוּ', וְהַמִּשְׁמָעָה צִנֵּט דִּינָא דְרַבִּי וְלֹא גָזַר עַל שְׂבִית בְּיָדֵיהֶם שְׂמִיטוֹת אֲלֵא לְעֵצֵן עֲרֻב, שֶׁעַל מִנָּה דִּנְקָא בְּאִסּוּן זֶה מְקַלְטֵן: * מִתְרַבֵּן הַשְׁמִיטוֹת, דִּיעַ לְהִלָּקֵן סִימָן טַטוּ שִׁירָה א' בְּסִימָן מִיכָבִּד דְּבָרָיו שֶׁהָאֵם עֲרָה, שֶׁכֵּן, אֵף בְּאֲחֵרוֹנִים וּבְמִלְשָׁה פָּרָה וּ מְלֻכָּה שְׂבִית וְלִכְלֵךְ, וְעֵין בְּפִיחַ, וְהִנֵּה אֲלֵצִית דִּיעַ מִחֲבָתָה: מִחֲבָתָה בְּיוֹמֵהֶם שְׂמִיטוֹת, וְדִין אֲחֵר עַל לְעֵצֵן עֲרֻב וּבְמִלְשָׁה שֶׁעַל עֵצֵנָהּ, וּמִכְבָּא בְּמִידָּה מִשְׁמָע פָּרָה וּ מְלֻכָּה שְׂבִית וְלִכְלֵךְ, וְעֵין בְּפִיחַ, וְהִנֵּה אֲלֵצִית דִּיעַ מִחֲבָתָה:

שַׁעַר הַצִּיּוֹן

וְסִים שֶׁם יִפְעֹל־כֵּן אֲסוּר לִזְמֶה לִאֲנִי-יְהוּדִי בְּכִין-הַשְּׁמֹשׁוֹת לְכַבּוֹת נֹר אִם אֵין הֵן לְדִרְבַּר-מִצְוָה וְאֵין טוֹד וְנִחְפוּ לְדִבֵּר הֵן, וְנִרְצָה לִזְמֶה, דָּאִף דְּכִבְיָהּ הִיא מִלֵּאכָה שְׂאֵין צִרְיָה לִנְפִיָּה, אֲפֵלֶּה כִּי דִינָה כְּמוֹ הַרְלָקָה עַל יְדֵי אֲנִי-יְהוּדִי: (א) בֶּן מִבָּאֵר בְּקִרְבָּנִים שִׁם: (7) בֶּן מִשְׁכָּס מִשְׁפָּטוֹת לִשְׁוֹן בְּמִבְנִים לְכַמְעֵן, דְּמִשְׁטִים שֶׁנֶּת הַחֵק הַחִירוֹ, וְכִתְּבוּנִים מִשְׁמֶע דְּשִׁעִם הַחֵר הוּא מִכֵּי שְׂאֵם לֹא יִחִירוֹ לוֹ נִמְצָא שְׁהוּא מִנְעֵצֶר בְּשִׁבְתָּ: (8) וּמִכָּל מָקוֹם פְּשׁוּט דְּגֵם הוּא מוֹדֶה לְמֶה שֶׁנִּתְּחַבֵּי בִּסְמִיךְ רֵאָה בְּמִשְׁנֶה בְּיִרְדָּה סִיעִי-קִטָּן טוֹ בְּשִׁם רִשְׁלִי דְּלֹא קָרוֹ עַל שִׁבְתָּ בְּכִין-הַשְּׁמֹשׁוֹת בְּמִקְוֹם הַקֶּסֶד מִרְבָּה, וְאֲפִשֶׁר דְּהִיא דְּנִין בְּמִקְוֹם צִרְיָה דְּזוּל, וְכִמְה אֲמִירוֹתִים הַעֲתִיקוּ אֵת דְּבָרֵי מִהְרִשְׁלִי לְדִינָא דְּבִמְקוֹם הַקֶּסֶד מִרְבָּה אוֹ צִרְיָה דְּזוּל⁽¹³⁾ לֹא יִנְדוּ בְּכִין-הַשְּׁמֹשׁוֹת עַל שִׁבְתָּ: (11) וְכֵן מִבָּאֵר בְּשִׁלְטֵן-צִרְיָה דְּסִינִי רֵאָה סִיעִי ב. צִין שִׁם: (12) דָּאֵין חִלּוֹק בְּאֲמִירָה לִאֲנִי-יְהוּדִי בִּין אִם אֲסוּר לֹא שִׁבְתָּ אוֹ קָם שִׁבְתָּ שְׂעִינֵצֶה בְּשִׁבְתָּ, וְיִמָּה שְׁהוּא דִרְבַּר-מִצְוָה, מִסְּחָבִר לֹא סְבִירָא לֵה לְחֵלֶק כְּנֵה, וּבְמִבָּאֵר בְּסִינִי שׁוֹ סִיעִי ה. ה. לִכְךָ לֹא שִׁיר הָכָא לִינִי לִאֲנִי-יְהוּדִי בְּכִין-שִׁבְתָּ נִפְסָא: (13) בֶּן מִצְוָה הַסְּרִיבִינִינִים, מִשְׁטֵם דְּהוּא שְׁרִד שְׁהוּא שְׁרִד מִנְעֵצֶר מִנְדָּה, וְכִמְה נִרְאָה שִׁישׁ לְהַחִיר אִף אִם אֲנִי טוֹד מִזֶּה, לִינִי שְׁהוּא מִנְעֵצֶה בְּכִין שִׁבְתָּ בִּיר צִרְיָה מִצְוָה, וְכִמְה שְׁכַתְּבִי בְּבִירוֹ הַחֵלֶה: וְכִמְה שְׁכַתְּבִי בְּבִירוֹ הַחֵלֶה:

תרגומים: 1 נר הנמדד לק פיום השנה לפטירת הורים. 2 דקות.

הלכות שבת סימן שמב

ביאורים ומוספים

[ביה"ל ד"ה בין השמשות]

דמקדינן באפוקי יומא (וכו', ומקא דסימן תקסב לענין פנינה).

(7) שכתב השו"ע שם (סי"ט), שאי אפשר לעשות עירוב במאכל שהוא 'קונם' בשבת, ולכן אם אמר בערב שבת על פת שהיום ישאר חולין ולמחר תהיה קודש או 'קונם', מערבים בה, כיון שבבין השמשות של ערב שבת מספק עדיין לא חלה עליה קדושה וראייה היא לאכילה. אבל אם אמר שבערב שבת היא קודש ולמחר תהיה חול, אין מערבים בה, כיון שמספק עדיין לא התבטלה הקדושה בבין השמשות עד הלילה, ואם כן בבין השמשות לא דחתה הפת ראייה לאכילה.

(8) שכתב השו"ע שם (סי"א), שכל תענית שלא השלימה עד צאת הכוכבים, אינה נחשבת תענית, וכתב המנ"א שם (סי"א) בשם הבית יוסף, שזולא חומרתו של תענית באב, היה מותר לאכול בתחילת התענית גם בבין השמשות עד הלילה, אבל בסוף התענית, מספק לא פוקעת התענית עד צאת הכוכבים, שהוא ודאי לילה.

[משנ"ב ס"ק ב]

בסימן רס"א, ע"פ (ש"ס) וכו', קתב ר' ל' להקמיר במוצאי שבת.

(9) שהשו"ע שם (סי"ב וברמ"א סי"א) כתב, שימנה כדי הילוך שלוש רבעי מיל, ושיעור הילוך מיל הוא שליש שעה פחות חלק שלוש, והיינו ששיעור הילוך מיל הוא 18 דקות, וכן לקמן (סי' תנ"ט ס"ק טו) כתב ששיעור מיל הוא 18 דקות, ולפי זה שיעור בין השמשות [שהוא כדי הילוך שלוש רבעי מיל] הוא 13.5 דקות, ובביה"ל כאן (ד"ה בין השמשות) כתב שהוא בערך 13 דקות.

אמנם, במשנ"ב לעיל (סי' רס"א ס"ק כג) כתב, ששיעור זמן בין השמשות הוא בערך רבע שעה, ובשעה"צ שם (סי' כ) כתב שלדעת החק יעקב והגרי"א דא מעט יותר, וכן השו"ע לקמן (סי' תר"ח סי"א) כתב שזמן בין השמשות הוא כשיעור הליכת אלף חמש מאות אמה, והמשנ"ב שם (סי' ב) כתב שהוא בערך רבע שעה קודם צאת הכוכבים, וכן לעיל (סי' רל"ג ס"ק ב) כתב שבערך רבע שעה קודם צאת הכוכבים לכל הדעות הרי הוא בכלל בין השמשות. וראה מה שכתבנו לעיל (סי' רמ"ט ס"ק א).

(10) אמנם להדליק אש על ידי נכרי בבין השמשות של מוצאי שבת לצורך מצוה, כתב לעיל (סי' רע"ו ס"ק כד) בשם הפמ"ג שיש להקל, וכן כשחל יום טוב במוצאי שבת, כתב בביה"ל לקמן (סי' תקד"ה ס"ה ד"ה שהיה) שמותר לדעת מקצת הפוסקים להדליק נר בבין השמשות על ידי נכרי במקום מצוה, ובטעם הדבר כתב הפמ"ג (סי' רע"ו א"א ס"ק ט) שמותר מטעם ספק ספיקא, ספק אולי מותר אמירה לנכרי במקום מצוה, וכן ספק שאולי יש להחיר בבין השמשות של מוצאי שבת כמו בבין השמשות של ערב שבת.

ולענין תקיעת שופר במוצאי יום כיפור, כתב לקמן (סי' תרכ"ג ס"ק יב) שתוקעים אפילו בזמן בין השמשות, כיון שהוא שבות לצורך מצוה, ואף שאינו על ידי אמירה לנכרי, ומדן זה הוכיח הדעת תורה (סי"א) בשם שר"ת גור אריה יהודה (סי' ק), שגם בבין השמשות של מוצאי שבת אפשר להקל בשבות לצורך מצוה, מאידך, המחצה"ש (סי' תרכ"ג ס"ק ד) כתב, שלא הקלו כזה אלא בתקיעה של מוצאי יום כיפור, כיון שיש כמה טעמים בענין תקיעה זו.

[משנ"ב ס"ק ג]

והלך ע"פ מצוה היא.

(11) ומכאן הוכיח לעיל (סי' רס"א ס"ק יג, טו), שכמו שהתיר איסור דרבנן בבין השמשות לצורך מצוה אפילו שלא לצורך השבת, הוא הדין שלצורך מצוה מותר לומר לנכרי בבין השמשות לעשות אפילו מלאכה גמורה שאינה לצורך השבת, כיון שאיסור אמירה לנכרי הוא רק מדרבנן, וכן דבר הנעשה לצורך אורחים, כתב הכף החיים (סי' י) שדינו כמו לצורך מצוה, וכמו שכתב הרמ"א לעיל (סי' של"ג סי"א) שבמקום שהתירו לצורך מצוה, התירו גם לצורך אורחים [וראה ברמ"א ובמשנ"ב

שם (סי' ט) שביארו מי נחשב אורח לענין זה].

ולענין שבות של 'ממצא חפציו' דבר דבר, וכן שבות של 'עבודין' דחול, כתב התהלה לחד (סי' א) שיתכן שאיסורים אלה קלים משאר איסורי שבת, ומותרים בבין השמשות אפילו שלא לצורך מצוה, מאידך, הפמ"ג (סי' שכה א"א ס"ק ח) כתב, שגם הם נאסרו בבין השמשות.

[משנ"ב ס"ק ה]

והקירו שבות בין השמשות.

(12) ואף מעשה שיש בו שני איסורי שבת, כתב לקמן (סי' חס"ק י) שמותר לעשותו בבין השמשות שלא גזרו בו על השבותים. אך הרי"ע מברטנורא (עירובין פ"ג מ"ג) כתב שעל שני איסורי שבת גזרו גם בבין השמשות שלא לעשותם, ורעק"א (על המשניות שם) השיג עליו מהדין המבואר בגמ' (עירובין לד, ב) ולקמן (שם) שהמניח עירוב על גבי אילן הנמוך מעשרה טפחים, והוא מתכוין לשבות ברה"ר, אף שיצטרך לעבור על שני איסורי שבות כדי ליטול עירוב [האחד שהוא מוציא מברמלית לרה"ר, והשני שהוא משתמש באילן], מ"מ נחשב לו כעירוב, ובשו"ת רעק"א (מהד"ק סי' קנט) הביא את תירוצו של האבן העזר (עירובין לה, א) לחלק בין שני איסורי שבות הנעשים בבת אחת, לשני איסורי שבות הנעשים בזה אחר זה, וטעם לחילוק זה כתב בספר אורח לחיים (סי' חס"ק ב), שבבין השמשות יש להסתפק בכל רגע אם הוא עדיין יום או כבר לילה, ומשום כך כאשר עושה שני איסורי שבות בזה אחר זה הרי הם שני ספיקות נפרדים, וכיון שכל ספק הוא על שבות אחד התירו, משא"כ כשעושה שני איסורי שבות כאחד יש לפניו רק ספק אחד על שני איסורי שבת, ובה לא החירו, אמנם כל דברי האבן העזר הם לשיטת רש"י (שם) שמוכח בדבריו כמו שכתב הרע"ב ששני איסורי שבות חמורים יותר, אך בתוספות ובתוספות הרא"ש (שם) מבואר להדיא שבבין השמשות לא גזרו כלל אפילו על שני איסורי שבות.

ובאיסור סיכה ונעילת הכנול ביום הכיפורים, שיש הסוברים שאינם אסורים אלא מדרבנן (כמובא לקמן (סי' תרי"א ס"ק ג)), הסתפק הפמ"ג (סי' תרח משנ"ב ס"ק א) אם מותרים הם בבין השמשות כשיש בכך צורך גדול, כגון לרפואה.

[שעה"צ ס"ק ה]

דבמקום הקד קרבה או ע"פ גדול.

(13) ולכן לומר לנכרי להדליק נר 'יארצייט' כערב שבת בין השמשות [כששבת היא יום השנה לפטירת אביו או אמו], כתב במשנ"ב לעיל (סי' רס"א ס"ק טז) בשם הרש"ל שמותר, שכיון שהעולם נזהרים בו, נחשב הדבר כצורך גדול.

[משנ"ב ס"ק ו]

ע"פ מה שכתבנו בסימן רס"א במענה בירצה סעיף קטן טז פ"ש ר"ל (14) ביאר שם בשם המהרש"ל, שהתיר זה של 'נחפז' הכוונה שכל דבר שאם לא יעשהו יצטער על כך בשבת מותר לעשותו כן השמשות על ידי נכרי, ועל כך תמה המהרש"ל אבל ליב נוקף להחמיר אם אין בזה שום צורך לשבת, והוסיף, אבל אם יש הפסד מרובה או לצורך גדול, מותר אף שלא לצורך שבת, ובפרט על ידי אמירה לנכרי, כיון שהוא שבות שאין בו מעשה.

[משנ"ב ס"ק ז]

שדליק חקף בין השמשות לע"פ שבת.

(15) ולומר לו להדליק כמה נרות לשם מצות הדלקת נרות שבת, משמע בביה"ל לעיל (סי' רס"א סי"א ד"ה להדליק) שמותר, שהביא שם בשם הגא"א (סי' רע"ו ס"ק ז) שאם יש נר אחד דליק לצורך סעודה, אסור כשבת לומר לנכרי להדליק עוד נרות, וכתב על כך הביה"ל שצראה שבבין השמשות אין להחמיר בדבר אם הוא מצטער בלא זה, והיינו שמותר לומר המשך במילואים עמוד 70

הלכות שבת סימן שמ

המשך מעמוד קודם

[ביה"ל ד"ה שעל]

אֵלָא אַסור טלטול בשעת³⁸⁰.

(39) וכעין זה כתב במשנ"ב לעיל (סי' שלו ס"ק בד) לגבי מי שהלך על גבי דשא ומצא שנדבק עשבים בנעליו וכדו', שלא יסלקם בידיו, משום שמקצה הם ואסורים בטלטול. והקשה הגר"ש אויערבך (ששי"כ פכ"ו הע' עא) שלגבי מי שנפל טיט על בגדו, כתב השו"ע לעיל (סי' שב ס"ז) שמותר לגרוו בצפורן, ולא כתב שיש בכך משום איסור טלטול, וכן לגבי מי שנפל לו מעט תבשיל או זרע פשון על בגדו, כתב המשנ"ב לעיל (שם ס"ק יא) בשם חב"ג שמותר לו לקלפו, ולא הזכיר שיש בכך איסור טלטול. ובמגילת ספר (שבת קונטרס שמירת שבת פכ"ו אות ו) ביאר, שטיט או תבשיל שנפלו על בגדו הם מאוסים ומותר ליטלם כדי גרף של רעין, אבל עשבים על הרגל או הנעל וכן שעיה שנפלה על ספר אין בהם מאוס ולא שייך בהם החיתור של גרף של רעין. וראה עוד מה שכתבנו לעיל (סי' שח ס"ק קל) מדברי החזו"א.

ולפיכך ביאר את טעם המתירים באופן אחר, שכיון שהספר עומד להפתח אין זה כתב העומד להתקיים, ועוד, שכיון שהכתב שייכתב לאחר המזיקה אינו טוב מהכתב הראשון, אין מחיקה זו נחשבת כמחיקה על מנת לכתוב, ואם כן נחשב הדבר כפסיק רישא בתרי דרבנן, ומותר. (37) והחזו"א כתב (שם), שראוי להחמיר כדעת האוסרים.

[שעה"צ ס"ק כב]

דְּהַקְלָה עוֹד לְשֵׁם קְיָמָה³⁸¹.

(38) שכתב הרמ"א שם (ס"ג, וראה שעה"צ שם ס"ק יח) שמותר לסגור תיבה גדולה שיש בה זבובים, אף על פי שפסיק רישא הוא שייצודו הזבובים שכתובה, שכיון שזבובים אינם נחשבים מין הניצוד, ועוד, שאין אפשרות לתפוס את הזבובים בשחייה אחת, נחשב הדבר כפסיק רישא בתרי דרבנן, ומותר. ואילו מחיקת אותיות שעל גבי עוגה קלה היא יותר מתרי דרבנן, שכן אין זו מחיקה על מנת לכתוב, ונעשית היא בלאחר יד' ובדרך קילקול.

הלכות שבת סימן שמ

המשך מעמוד 382

כתב (ח"ג שם), שכיון שיש אחרונים שאסרו לעשות כן, יש להחמיר בדבר, וראה מה שכתבנו במשנ"ב לקמן (סי' שמד בסוף חסי' אות ו).

שארין בכך אף משום מתקן מנא, שכן אין מעשה זה חשוב דיו כדי להחשיבו כתיקון מנא, לא מדאורייתא ואף לא מדרבנן. אולם למעשה

הלכות שבת סימן שמ

המשך מעמוד קצב

לחברם בסקוטש, ויש בכך משום איסור תופר. אכן, חיבור שני חפצים על ידי מגנט, דעתו (שם) שאינו נחשב כתפירה כלל, אף אם אין החפצים מיועדים להיפרד זה מזה [וכן דעת הגר"ש אלישיב והגר"ש וואזנר (ביום השבת פ"ב הע' ג, דרור יקרא עמי שמג) שחיבור על ידי סקוטש אינו בכלל תפירה, וכן כתב הגר"י מייזרס (ששי"כ פט"ו ספ"ד)]. וראה מה שכתבנו לעיל (ס"ק כט) בענין חיבור ביטנה למעיל על ידי רוכסן.

ושימוש בניילון נצמד, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני שם) שאין בו משום תופר, שאף שבשעת העטיפה נצמדות שכבות הניילון ונאחזות זו בזו, מימין אין הצמדתן והדבקתן זו לזו נחשבת כהפיכתן לדבר אחר. וחיבור בדים וכדו' על ידי סקוטש, דעת הגר"נ קרליץ (שם עמ' קלה) שאם מיועדים חבדים לחזור ולהיפרד זה מזה, וכפי שמצוי בנעליים, אין בכך משום תופר, שאין חיבור זה נחשב אלא כסגירת כפתור. אמנם, אם אין בדים אלו מיועדים לחזור ולהיפרד זה מזה, אסור

הלכות שבת סימן שמא שמב

המשך מעמוד קצא

הוא כמי שקונה בית במקום עירובו, ואסור לעשות כן בבין השמשות. ובדיעבד אם עירב עירובי תחומין בבין השמשות, כתב השו"ע לקמן (סי' תטו ס"ב) שעירובו עירוב, אבל המשנ"ב שם (ס"ק י) ובביה"ל שם (ד"ה ואם) כתב שרוב הפוסקים סוברים כדעת הי"ד חולקים שם (ס"ג), ולכן הדין שאין עירובו עירוב אפילו בדיעבד, וטי"ס הביה"ל, שמי"א אם הניח עירובו בזמן שלדעת ר' יהודה נחשב בבין השמשות ולדעת ר' יוסי נחשב עדיין כיום, יש להקל בזה.

(4) ועיר שיש בה כמה בתי כנסיות והזמן שמקבלים בו את השבת אינו שווה בכללם, כתב לעיל (סי' רטג ס"ק נא) שכל בית כנסת נדון לעצמו, ואפילו אם באחד מהם נמצא רוב הציבור, אין היחיד מקבל שבת אלא

במקום הדחק, יתכן שאין להקל גם באופן זה.

וכן בסותר בנין גמור שלא על מנת לבנות, שאין איסורו אלא מדרבנן, כתב בביה"ל לקמן (סי' שצד ס"ג ד"ה מלאכה) שגם בבין השמשות אסור לעשות כן, כיון שהוא קרוב למלאכה האסורה מן התורה. אמנם, בתירומו הראשון בביה"ל שם כתב, שדוקא שם אסור לסתור גם בבין השמשות, שהרי מלבד איסור שבות, מין שרצה לסתור את הבנין כדי להגיע לעירוב שבתו, נחשב הוא כסותר על מנת לתקן שאסור מהתורה.

(3) ובטעם הדבר, כתב לעיל (סי' רטא ס"ק ז) ולקמן (סי' תטו ס"ק ח) שלעירובי תחומין יש סמך מהתורה. ובשעה"צ (סי' רטא ס"ק י) ציין לעיין בעוד טעם במג"א, שכתב (שם ס"ק ד) שבהנחת העירוב נחשב

הלכות שבת סימן שמא שמב

המשך מעמוד קודם

דליקות באותו זמן, לא נחשבת הדלקתן כקבלת יום טוב של ציבור, וסיים, שלכתחילה דאי שיש להיזהר לעשות עירוב קודם הדלקת הנרות.

ועשיית מלאכה בעוד היום גדול על ידי נכר, כתב לעיל (סי' רסא ס"ק יח) שמותרת גם שלא לצורך מצוה, ואף אם הציבור בעירו כבר קיבלו את השבת, והוסיף שם (סי' יז), שבחצי השעה שסמוך לחשיכה שיתכן שכלל המוקמות כבר קיבלו על עצמם את השבת, אין לומר לנכרי לעשות אלא לצורך מצוה.

והיה שקיבל עליו את השבת קודם בין השמשות, ורצה שחבירו שטרם קיבל שבת יעשה עבורו איזה מלאכה, כתב השו"ע לעיל (סי' רסג ס"י) ובמשנ"ב שם (סי' סד ובסי' רסא ס"ק יח) שאם יש זמן רב עד בין השמשות מותר לומר כן לחבירו, אבל אם הוא סמוך לבין השמשות שבו דאי רוב אנשי העיר כבר קיבלו עליהם את השבת, אסור לומר לו כן, כיון שאז חמיעוט שלא קיבלו עליהם שבת נגזרים אחרי הרוב.

[משנ"ב ס"ק ב]

בין השמשות⁽¹⁶⁾.

(6) ובטעם הדבר שלא נזכר בבין השמשות, כתב רש"י (עירובין לב, ב ד"ה בין השמשות) שבין השמשות זמן ספק הוא, ושבית שהוא מדרבנן לא גזרו מספק, והפ"מ (ראש יוסף שבת לד, א ד"ה לא ד"ה ואמר) כתב, שהוא משום שספק דרבנן לקולא, ומ"מ לכתחילה לא התירו מטעם זה לעשות בבין השמשות דברים האסורים מדרבנן, משום שלכתחילה אין עוברים על ספק דרבנן, אלא שהוסיף שלא כל ספק דרבנן שווה כזה, ויש דברים שעושים בו לכתחילה ספק דרבנן לקולא.

לפי בית הכנסת שבו הוא רגיל להתפלל, אבל אם המנין הוא בביתו [ונאפילו בקביעות], נגזר היחיד אחרי רוב הציבור.

ובזמנו, הורה הגרי"ש אלישיב (הלכות שבת בשבת ח"א פ"ג ס"ז) שדין זה שייך נגזר אחר בית הכנסת שבו הוא רגיל להתפלל, אמור דוקא במקומות שאין אלא מנין אחד קצת לנוסח שבו הוא נהג להתפלל, אבל במקומות שיש מנינים לרוב לכל נוסח, אין היחיד נגזר אלא בקבלת השבת האחרונה שבעיה, כיון שברצונו יכול להתפלל גם בבית כנסת אחר, וראה מה שכתבנו לעיל שם.

(5) אמנם לצורך מצוה, כתב לעיל (סי' רסא ס"ק כח) ובביה"ל (שם ס"ד ד"ה אין מערבין, בביאור הראשון) שייך שקיבל עליו את השבת והציבור עדיין לא קיבלו, מותר לו לעשות 'שבות' גם בעצמו בבין השמשות, וכן לענין עירובי תבשילין בערב יום טוב בין השמשות, כתב לקמן (סי' תקכו ס"ק ד) שאף היחיד שקיבל על עצמו יום טוב, יתכן שמותר לו לערב עירובי תבשילין עד החשיכה, ובשעה"צ שם (סי' ט) כתב, שיש לומר שדוקא יחיד שקיבל יום טוב מבעוד יום יכול לערב לאחר מכן, אבל אם קיבל יום טוב בבין השמשות או התפלל אז ערבית, נחשב עבורו כדאי יום טוב, ושוב לא יכול לערב.

והדלקת נרות שבת של אשה, כתב בביה"ל לקמן (שם ס"א ד"ה ספק) שיש לה דין קבלת שבת של הציבור, אלא שהוסיף שיתכן שדין זה הוא דוקא בשבת, משום שכולן מדליקות נרות באותו זמן, ונהגו לקבל בכך את השבת אלא אם כן התנתה שאינה מקבלת בזה את השבת וזכמו שכתב הרמ"א לעיל (סי' רסג ס"י), אבל ביום טוב שאין כולן

הלכות שבת סימן שמב

המשך מעמוד 386

[ביה"ל ד"ה מותר בין השמשות]

דלקמן סימן תנו סעיף א פ"ק"ה מ"ב וכו', שיתוסף לו ע"ג, ה"ש ע"פ מ"ה⁽¹⁷⁾. (17) שכתב שם, שאם רוצה לטייל בשבת בפרדסים, נחשב הדבר כדבר מצוה, ומותר לערב עירובי תחומין לשם כך. אמנם במשנ"ב לעיל (סי' רסא ס"ק ד) כתב, שאם אין לו מה לאכול, נחשב הדבר כדבר מצוה ומותר לעשר בבין השמשות, ומשמע שאם יש לו דבר אחר לאכול, לא התירו לעשר בשביל אכילת תענוג, וראה מה שכתבנו שם.

וכן כשיש לו לחם פרוס אך אין לו לחם שלם ללחם משנה, כתב הקצות השלחן (סי' עה ברה"ש ס"ק ה) שמותר לצורך כך לעשר בבין השמשות, והוסיף, שהוא הדין כשאין לו יין מעושר לקידוש, מותר לעשרו בבין השמשות, אף על פי שאפשר לקדש על הפת.

ואם צריך כלי סעודה לשבת והם אינם טובלים, ואין לו כלים אחרים, כתב המשנ"ב לעיל (שם ס"ק ה) שנחשב הדבר כצורך מצוה ומותר לו להטבילם בבין השמשות, ואף שבשבת אסור להטבילם שנראה כמתקן.

לו להדליק גם יותר מנר אחד, וכן מבואר בהגהות רעק"א (סי' רסא שם) ובשו"ת דברי מלכיא"ל (ח"ד סי' ה) שמותר, ובפרט כשאין דולקים שני נרות, שהרי נוהרים העולם שלא לפחות משני נרות, שהם כנגד 'זכור' ו'שמור'.

אמנם לענין בניית סוכה בבין השמשות של יום השביעי של החג לצורך ישיבה בה בחוץ לארץ ביום השמיני, כתב בשעה"צ לקמן (סי' תרלז ס"ק ה) שמותר לומר לנכרי בבין השמשות לבנותה, כיון שהיא שבות דשבות לצורך מצוה.

[ביה"ל ד"ה מותר לו בין השמשות]

עין בפ"ד מגדים ש"תק"ש וכו', קצת הסתפק לל"ה אסור משום תוספת⁽¹⁸⁾.

(18) אבל שלא במקום מצוה או דוחק, שאסור לעשות שום איסור בבין השמשות, כתב במשנ"ב לעיל (סי' רסא ס"ק יט) שתוספת שבת צריכה להיות עוד קודם בין השמשות, כיון שלאחר מכן הוא ספק יום ספק לילה.

הלכות שבת סימן שמג

המשך מעמוד קצד

לתלמידים שיקלו באיסור לשון הרע ויש חולקים, וראה מה שכתבנו עוד בזה בחפץ חיים מהדורת 'דבר' (כל"י ה' 72).

[משנ"ב שם]

לפי תריפות' ו'דיעות' (10) וכו', ה'נ"צ לה'תע"ט פ"ה ב"ה (11) וכו', ו'בני"ל ב'סימן י"ז, פ"צא ק"ה (12) וכו', או ל'כלל (14) וכו', ש'א"נ ב'ר"ה ב"ה ק"ל (15) וכו' מ'ל'ל מ'א'ל'ל א'סור' (16) וכו', ו'ל'ה'נ'סו ב'בית

על שום בן ישראל, ממילא היה נטוע בנפשם מצד ההרגל, והיה קל להם אחר כך לגזור עצמם במידה הקדושה הדיא, והיו זוכין עבור זה לחיי העולם הבא ולכל טוב בעולם הזה וכמו שנאמר 'מי האיש וגו'.' ולכן מלמד שאחד מתלמידיו עשה מעשה רע, ואומר לתלמידיו שאם יודעים מי שעשה זאת שיאמרו לו, כתב בשו"ת אנגרות משה (יו"ד ח"ב סי' קג) שהוא דבר מכוער לעשות כן, שזה גורם

